

U g e s f r i s t

for

Norſke Landmænd,

udgivet af J. Schröder.

N 26.

Løverdagen den 26de Juni 1858.

Den Marg.

Indhold.

Bandets og de vandede Fodemidlers stadelige Indflydelse paa Husdyrene. — Gjøbningsmidlerne. — Inden- og udenlandſte Efterretninger.

Bandets og de vandede Fode- midlers stadelige Indflydelse paa Husdyrene.

Nedenstaende Artikel af E. Jamet, taget af Journal d'agric. prat., anbefales Landsmænds førdeles Opmærksomhed.

En Hestekyndig har med Rette sagt: Hingsten og Høppen skal få Søllet, Opdrætteren skal have Hesten. Dette gjelder ligesaa meget Dyregodprætteren; for gæves vil han vælge de forvirrligste Villægdyr, Villæget vil dog aldrig nære samme Trin som dets Hørgjengere, dersom Sundhedspleten og en passende Ernæring ikke hjælpe til at udvise de Egenstabér, hvortil Spiren er nedlagt.

De samme Betingelser udfordres, for at de vorne Dyrს Forpleining og Fedning kunne være fordelagtige; det er Landmandens Interesse, at Dyret fordeler den størst mulige Mængde af Næringsmidlerne i Foderet, for at give den størst mulige Mængde Melk, Muskelfraft eller Kjød og Fedt.

Fordelingen af Fodemidlerne staaer i Forhold til Fordelssorganernes Styrke, dersom disse ere slappede af altfor vandede Fodemidler eller af for megen Drifte, er der aabenbart et Tab, thi Dyr ombanner da kun en ringe Del af sin Hode til nyttige Producter. Dyrene drifte kun af Tørst; i denne Henseende er deres Instinct en sikker Veileder, men den sjædesløse Møgter twinger dem til at tage mere Vand til sig, end det er nyttigt for en god Fordelelse, ved at blande Sager deri, som de ynde, og som friste dem til at drifte mere, end de behove.

Mangfoldige Jagtagelser have viist mig, at denne Fejl begaaes af en meget stor Mængde Kreaturholdere.

Meget meldegivende Kjøer ernære altid deres Kalve set som Folge af, at Kalvene optage en stor Mængde Melk, som indeholder faa Nærings-

stoffer, og selv disse Stoffer blive kun ufuldstændigt fordoede, da de ere indhyllede i en vandet Bædste, som svækker Fordelssorganerne. Dyret syldes, men det ernæres ikke; det holder sig magert, dets Musklér komme aldrig til fuldstændig Udvikling, og det bliver ikke stiftet til at fedes, da dets hele Horn forsvinder fra Pattetiden af.

Dette hidroerer fra, at Mæren og Tarmene udvise sig under Trykket af Hodens Mæsse; de indtage et uforholdsmaessigt Omfang og trænge Lungerne tilbage; idet Alandedratsorganerne hindres i at udvise sig, og Ribbenene boie sig under Indvoldenes Vægt, kan Brystkassen ikke udvise sig, og Brystet bliver for bestandsfrievet.

Opdrætterne noties ikke med i uforholdsmaessig Grad at forhøje Melkeaffondringen hos Kjøer, der ernæres med vandede Fodemidler og rigelig Drifte, som disse Dyr ere nogle Finger fulde Mel; naar Kalven foler Træng til at cede, give de den Mel, som ogsaa er udrort i en Masse Vand. Under en saadan Behandling bliver Bugen som en Tromme, og Brystet indfrievres; men desuden fortærer Fodemidlerne med Tab, da det unge Dyr kun kan fordosie en Del af sin Kost. Det behoves ikke at tilfose, at en Dre, der opfodes paa denne Maade, altid har en mangelfuld Kropbygning.

Gedekalve erholde blot Melk, men de dygtigste Kalvesedere see mere paa Beskaffenheten end paa Mængden; deres Dyr ere mere fine i Kjødet. Dersom Kjøerne, der give Dre, drifte til Overflod, gaaer Kalvenes Fedning langsommere fremad og forsinkes ofte af Slappelse i Fordelssorganerne.

Gode Opdrættere give deres Kalve kogt eller frysset Korn og byde dem kun rent Vand til Drifte. Dersom Koen er en god Melkekø, drifte Kalven ikke. Jeg har set 4 Maaneders Kalve, som aldrig havde druffet uden ved Foden af Moderens Iver, sjont de aade Hø og Bonner; deres Kropbygning var fortrinlig.

Det fortærer ogsaa at nævnes, at Dre, der er opført paa denne Maade, altid drifter mindre end andet Dre og drager meget bedre Nutte af sin Hode.

Når man vil tillægge fortrinlige Dyr, må man aldrig anspore Villæget til at drifte i Pattetiden, og Modrene bør kun faae smaa Portioner vandede Fodemidler, eller idet mindste maa man

igagtage de Forsigtighedsregler, som jeg strax skal angive med Henlyn til de vorne Dyr's Pleie.

Jeg har altid bemerket, at Kalvene i Bsgyndelsen af Horaaret lidt af Diarrhoe; dette hidrører fra den Hode, som Roerne faae; paa denne Tid er Hodderet meget vandholdigt: man kan bode herpaa ved at blande det friske Hodder med tort Hodder.

Jeg kommer nu til Forpleiningen af de vorne Kreaturer. De gode Opdrettere i det vestlige Frankrig have hele Aaret igjennem gront Hodder til Kreaturerne, Hodderurter til Slet eller Afgræsning om Sommeren, Rodfrugter og Kaal om Vinteren. Denne Behandling er visselig at foretræffe for den gamle, som bestod i at hindre Øveget i at forgaae af Sult i de 6 Maaneder og saa godt som muligt at bringe det paa Venene i den øvrige Del af Aaret. Man kan let indse, at Øveget ikke kunde forbedres under en sagdan Behandling, thi man lod det udholde en lang Faste, som paafulges af en altfor slot Hodring.

Beverbruget har heldigvis gjort en Forandring heri; nutidsdags ernære de duelige Landmænd deres Kreaturer godt hele Aaret om, de have stadtig gront Hodder til deres Disposition. Kreaturerne behandles deraf ogsaa betydeligt bedre; men i Almindelighed drage Landmændene ikke den Nutte af deres Hodder, som de kunde have: de vide ikke paa rette Maade at fordele Hodder og Drifte. Dette er meget vigtigere, end man troer; jeg har seet Besætninger af samme Race, som sit lige kraftig og rigelig Mæring, og dog var der en kennelig Forskel mellem Besætningernes Huld.

Hos Landmænd, hvor Kaal og Rodfrugter udgjør en væsentlig Del af Øvegets Ernæring, er Winterfodringen denne:

Om Morgenen begynder man med et Hodder Eng- eller Markho *) ; naar dette Hodder er forstørret, slaaes Øveget ud for at vandes; man benytter sig af dets sorte Trævarelse til at fordele Roerne.

Dette er en dobbelt Heil, som undertiden medfører de føleligste Ulemper.

1. Øveget er meget begjærligt efter Roer, det veed, at det vil finde dem i Krybben, naar det kommer tilbage fra Bandingen; de fare da, naar de have tilfredsstillet deres Vorst, tilbage

til Stalden og komme dertil sædvanlig i Galop. I dette Tilfælde ere de meget utsatte for at falde, naar Gaardspladsen er fugtig eller belagt med Is; for de drægtige Roer er dette en Fare, som gentager sig flere Gange om Dagen. Men det er ikke nok hermed; om Døren ogsaa er ikke saa bred, klemme Roerne hverandre mod Dørslerne, for desto hurtigere at komme til deres Hodder, som de lenges efter, og Fosteret dræbes da undertiden derved. Naar dertil kommer den pludselige Aftølling af de indre Organer ved den hurtige Slugning af Roerne, efter at have drukken iskoldt Vand, kan man ikke undres over de hyppige Ulykker. I Reglen hidrøre de Aborter, der indtræffer om Vinteren, alene fra denne Grund, og det er kun merkelig, at de ikke ere hyppigere.

2. Hvorfor vander man Dyrene efter en Givt tort Hodder? Er det, for at tvinge dem til at driske over Maade? Man frister herved kun Dyret til at indtage mere Vand, end der er nytigt for en god Hordstelse. Herved handler Landmanden mod sin egen Interesse, thi naar Bandet er fremherskende, fordoies Mæringsmidlerne mindre fuldstændigt, og han lider da et Tab i Netto-Udbytet af sit Hodder. For Øveget tilvands efter en Givt Kaal eller Roer; dersom det drifker lidet eller intet (dette hændes meget ofte, naar Gronfoderet er meget rigeligt), saa først det ogsaa fun lidet eller slet ikke.

Runkelroer indeholder næsten 84 p.C. Vand; dersom man giver et Dyr 40 Pd. (c. 2 Skpr.) Roer, er det des samme, som om det tog til sig 16 Potter Vand; der gives vorne Dyr, som ikke drifte mere Vand, naar de alene leve paa tort Hodder. Det er deraf en Heil ikke at vande Øveget efter et Grontfoder, fordi det alene kan vælge det rette Forhold. I denne Henseende staar Dyrenes Instinct over de dygtigste Landsmænds Kløgt.

Strax naar Roerne ere optagne, ere de mest vandholdige; dersom der paa den Tid fodres sterkt hermed, vil Dyret ikke drifte ellers ialt Hald fun indtage den ringe Mængde, det behøver. Senere naar Roerne have tabt en Del af deres Vegetationsvædske, vil Øveget drifte lidt mere; men i alt Hald vil det selv bedst kunne passe, hvor meget Vand det behøver i Tilgivt til Hodderet.

I Februar Maaned besaae jeg 2 Besætninger, som fodredes efter de 2 Systemer. Paa det ene Sted (den gamle Fremgangsmaade) sit Roerne 80 Pd. Runkelroer om Dagen, og Landmanden undrede sig over, at de afmagredes paa et saadant Hodder; han havde lidt efter lidt forøget det. Manden tilstrev Kreaturerne slette Tilstand Bandet i Parken, som han sagde, trængte til at renses; han vidste ikke, at Øveget ikke behøvede at vandes, da det fandt over 30 Potter Vand i sin Givt Runkelroer.

Paa den anden Gaard, hvor Manden efter mit Raad har vandet sin Besætning efter Roefoderet, ere Roerne i den bedste Stand; de unge Dyr have en glindsende Hud og et livligt Dje, Bugen er ikke udstaaende, Brystet er blevet videre, og Musklerne ere vel udviklede.

*) Eng- og Markho have ikke samme chemiske Sammensætning og følgelig heller ikke samme nærende Evne: Enghoet indeholder alle de bloddannende Stoffer, medens Markhoet (Klover og Lucerne) mangler de phosphorsure Salte; det er deraf nødvendigt at opføre dem stiftvis. I Almindelighed lader Landmanden Øveget først æde alt Markho og derefter Enghoet; ved denne Fremgangsmaade trods han Neglene for en god Sundhedspleje. Halm kan erstattet Engho, naar dette slæpper op; Dyrne æde det meget godt, fordi deres Instinct leder dem til at erstatter det Manglende i deres Fodde. Jeg har seet Arbejdsheste, som aade begjærligt deres Stroelser, der bestod af halvfodderet Halm, fordi deres Fode bestod udelukkende af tor Klover. Hare vilde naturligvis være et endnu bedre Hodder end Ho eller Halm; men ligesaa oft er det, at Dyrenes Blod fortynes, naar man giver dem udelukkende Klover- eller Lucerneho.

Dette minder mig om en fuldblods Kælv, som jeg solgte 6 Maaneder gammel ved det første Dyrskue *) i Chateau-Gonlier (Mayenne) den 29de August 1855. Det unge Dyr var opfødt i en Box **) med sin Moder og havde aldrig drukket andet end sin Moders Melk, skjont det havde fortørret en Del hos og straaet Byg. Det var meget varmt paa Udstillingsdagen, og man bød det Vand, men det vidste ikke, hvorledes det skulle bære sig ad for at slukke Tørsten; til sidst gav det sig til at lække som en Hund. Denne Kælv havde aldrig været syg; den var udmaerket bygget; Bugen havde forholdsvis udviklet sig mindre end Brystet.

Tillegget bor saa straaet Korn i tor Tilstand eller kun lidet vædet; man stiller til dets Raadighed et Kær med rent Vand, for ikke at anspore det til at driftse; det driftter da kun for at slukke Tørsten.

Efter den almindelige Mening staar et Dyr sig bedst, naar det driftter meget. Grunden til, at denne Bildfarelse har faaet Indgang hos Landmændene, er denne:

Om Føraaret er Græsset i sin første Voreperiode, det er endnu ikke tilstrekkeligt paavirket af Solen, men indeholder meget Vand; desuden vædes det ofte af Regnen. I denne Tilstand forvolder det tyndt Liv hos Dyret, som ved den pludselige Overgang fra tort til gront Foder bliver voldsomt renset og herved svækket, istedetfor at tillage i Hulb. Paa denne Tid driftter Dyret ikke, og Landmanden mener, at dette er Grunden til dets Ildebefindende. Sagen er, at det driftter altfor meget.

Længere hen nærmere Græsset sig til Modenhed; det indeholder flere Næringsbestanddele, Solen har frataget det en stor Del af Vegetationsvandet, som var i Overmaal tilstede om Føraaret. Saa driftter Dyret med Begjærlighed, hvortil det anspores af 2 Grunde: det gjenopretter det Lab, som foranlediges ved Aandedrættet, og Foden indeholder ikke længere Vandbestanddele nok for Jordsoielsen.

Af disse overfladisk lagtagne Kjendsgjerninger uddrager man den Slutning, at Dyrets gode Stand kommer af den Mængde Vand, det driftter.

Vi skulle nu see, om den samme Behandling vilde være til Fordel for Smør- og Ostefabrikationen.

Grundbestanddelene i Smør og Ost findes i Foderets oploselige Stoffer; jo mere Koen kan fordosie af disse Stoffer, desto mere Ost og Smør vil den frembringe; det behoves da ikke at give den Vand i Overmaal, thi dette vil ikke forøge det nyttige Product. Evertimod vil med den samme Mængde Næring Udbyttet blive mindre, dersom Dyret driftter meget, fordi Jordsoielsen da er mindre fuldstændig. Naar Koerne driftter lidt,

ville de rigtignok give mindre Melk, men Smør- og Ostefabrikationen vil visselig blive større.

De Øvagholdere, som sælge Melken, ville vel vakte sig for at folge mine Raad; for dem ere Koerne Maskiner, hvorfaf de ville have saa megen Melk som muligt, uden at spørge om dens Godhed. Det gavnede dem ogsaa lidet, fordi den tynde Melk ikke sælges mindre dyrt end den fede. Melkehandlerne ville derfor gjøre Alt for at vække Koernes Tørst, for at erholsme det største Udbytte i Masse. Sagen er kun, at de komme Vandet i Melken for Mælkningen istedetfor bag efter, og om deres Samvittighed ogsaa er rolig, ere Forbrugerne derfor ikke bedre tjente.

Jeg kommer nu til Fedningen.

Der gives intet stadeligere for Fedningen end for megen Drifte; dersom man væder det straaede Korn for meget, tager man med den ene Haand, hvad man giver med den anden, thi det medfører, som sagt, Slappelse i Mave og Indvolde, og Næringsstofferne gaae derved for en stor Del ubenyttede bort. Efterhaanden som Fedningen strider fremad, tabe Jordvoilesesorganerne i Styrke paa Grund af Ansamlingen af Fedt i Celllevævet, der behover ikke at komme nogen anden Anledning til Svækelse til. Man bor altid overlade Dydrene til deres Instinkt og kun give dem rent Vand, for ikke at friste dem til at driftse.

De vandede Fodemidler ere ligeledes usordelagtige for Fedningen: ved almindeligt Slagteqvæg spører man kun ringe Skade deraf; men naar Talen er om Dyr, der skulle concurrere ved Dyrskuer, hvis Fedning drives fardeles vidt, seer man snart, hvor stadelige de ere. Jeg skal her stotle mig til følgende Kjendsgjerning: En Landmand, der var blevet fuldt til Beskyrelsen af en Agerdyrkningsskole, havde anmodet mig om at have Tilsyn med Fedningen af 3 Studie, som han forberedede til Dyrskuet i Potssy, og i den Henseende at give Aolsbysterren fornsiden Underretning. Jeg blev ikke lidet forundret, da jeg engang kom og fandt Dydrene meget mindre faste i Kjødet end ved mit foregaaende Besøg, 3 Uger tidligere. Jeg spurgte om Grunden, men Beskyreren kunde ikke sige mig den; men ved Synet af et Trug fuldt af Tyknest, indsaal jeg strax Grunden. Uden at vide det, gav Beskyreren Studene ind at føre af paa. Jeg havde den største Umag med at faa dette Menneske til at forstaa, at den afspressede Ost var et udmaerket Næringsmidde, men at Ballen forskyrede Jordvoilesen hos hans Kreaturer og hindrede Fedningen.

Jeg skal ved denne Lejlighed bemærke, at sammenlben Melk, hvorfaf man har høritaget Vandet, er et udmaerket Næringsmidde for alle Husdyr: Ungqvæg og Folter, Dyeg og Heste. Det er en meget nærende og tillige meget forfriskende Fod; jeg tjender intet Bedre for Dyr, der have været syge, eller til at gjengive udmagrede Dyr deres Kræfter.

De stadelige Folger af for megen Driften og vandet Næring gjælde ligesaa fuldt for de andre Husdyr, hvorpaa jeg skal anfore nogle Exempler.

*) La Société agricole de l'Ouest holder aarlig den 29de August Udstilling og Salg af Korthornsqvæg, som foregaar under Tilsyn af Selstabets til Sikkerhed for Koerne.

**) En øvre Baas, hvori Dyret gaar lost.

I 1849 kom jeg paa en Gaard, hvor jeg saae Svinene blive fodrede med stræget Byg, der var stærkt udrort i Vand; Svinene stak forgjøves Trynen i den flydende Masse, for at opsamle deres Fode; de maatte sluge det Hele, for at faa alt Kornet. Disse Dyr varo meget tykmavede, saa at Bugen næsten slakte paa Jorden. Paa min Forestilling forandredes Fodringen, og man lovede kun at sætte saa meget Vand til Melet, at dette blev til Grod. Svinene fik Adgang til en Banding, dersom de trængte til at drifte. Da jeg en Maaned efter kom tilbage, tog Konen, der passede Svinene, imod mig med de Ord: „Aa, hvor jeg var tosset! Melet er knapt vaadt, og Svinene ville dog ikke drifte; jeg lod dem altsaa faa altfor meget Vand!“

Oftest behandles Svinene, forend de sættes ind at fedes, saaledes: Deres Kost bestaar i en stor Maengde Vand, hvori der kommer lidt sammenloben Melk, nogle Fingerfulde Mel og lidt Gront. Mange Gange har jeg gjort den Be- markning, at der var for meget Vand; Svaret er bestandig det samme: „Vi have ikke Fode nok; naar man ikke satte Vand til, kunde den ikke fyldte Bugen ud,“ og man fylder Svinenes Bug, hvor ved man forhindrer dem i at fordoie den ringe Maengde Næring, man giver dem! — Endnu et andet Eksempel!

I Marts Maaned 1856 besorgede jeg til Bretagne 3 8-Ugers Grise af Ny-Louisferracen, 2 Raaner og 1 Purkegris. Eieren, som havde bestilt dem, anbragte et Par af dem paa en Nabogaard og bestemte dem til Tillæg; den tredje beholdt han til et Fedningsforsøg. Jeg kom derhen igjen i August Maaned samme Åar og blev ganske forbaust over den Indflydelse, som Overmaal af Vand kan have paa et Dyr. Udvikling. Grisen, der var bleven paa Gaarden, havde fortært alt Opræstvand fra Huset, og sjont man havde givet det Kraa, var det dog yderst magert. Hoved og Tryne var i en utrolig Grad forlængede; Bugen var overordentlig udviklet, og Brystet var saa snevert som muligt. Jeg havde aldri seet et Dyr saa fuldstændig vanskabt ved slet Behandling.

Purken og Raanen paa den anden Gaard havde kun drukket rent Vand, forsaavidt de havde drukket; deres Fode bestod i den første Tid af lidt Boghyvedemeel, og senere af Mel og Gront. Man kan ikke tenke sig, hvor forskellige formerne var mellem disse 3 Dyr, der varo af samme Fødsel; dersom jeg ikke havde vidst det for aldeles sikkert, havde jeg ikke funnet troet, at de hørte til samme Race, saa smukt varo Tillægsdyrene byggede.

Dette kan give Svineholdere en Forestilling om Opræstervandets Næringsværd.

Jeg skal nu nævne et Eksempel, hentet fra Hesten; jeg kunde omtale Tusinder af Eksempler, som vilde bekræfte alt det Foregaende, men jeg skal indstrække mig til denne ene bemerkning.

Tor en Snæs Åar siden spiste jeg en Dag til Middag hos en Mand paa hans Landsted, hvor han havde en Folhoppe gaaende med sit

Fol paa en lille Eng, der dog ikke var stor nok til at føde dem, saa at Hoppen tillige maatte fodres paa Stalden. I Stalden fik jeg at see i Krybben et Trug, fuldt af Vand, hvori der var rort en Del Bygmel. Manden troede ikke, at hans Hest kunde blive bedre behandlet; jeg sagde ham forgyves, at ingen af Dyrene kunde taale en saadan Kost; Staldkarlen, som ansaede sig selv for meget kluglig, blev ved at fodre Dyret paa samme Maade. Da Follet blev ældre, gav det sig til at drifte med Moderen, & Maaneder efter var det blindt, og Hoppen stakaandet.

Jeg vil ikke sige, at denne Behandling altid medfører det samme Udfald; men jeg troer, at den aldrig kan give et godt Resultat.

Meeldrifte, som slet ikke passer for Øvreg, er endnu forkasteligere til Heste. Lad en Hest løbe, efter at have taget en Del Tyndt til sig, og man vil da see, hvor snart den vil tage Beiret!

Mine personlige Erfaringer, de mangfoldige Jagtagelser, som jeg har indsamlet hittil og her, have viist mig, hvor skadelige de vandede Fodermidler og Overmaal af Vand ere for Dyrenes Øpdrag, Forpleining og Fedning. Jeg er aldeles overbevist om, at den Fodringsmaade, der sædvanlig folges, beroever Forbrugerne Millioner Pund Smør, Ost og Kjed.

(Dansk Ugeskrift for Landmænd.)

Gjodningsmidlerne.

(Fortsettelse fra No. 25.)

Den Maengde Kompostmasse, der skal anvendes, maa bestemmes med Hensyn hertil. Man maa her ikke lade sig vildlede af den sieblellige Virkning; de 2 Læs Kompost vilde uregtelig i mange Tilfælde, især for den forstfolgende Frugt, udøve en langt større Virkning, end det til dens Tilberedning anvendte Læs ublandet Gjodning vilde kunne, men dette har sin Aarsag deri, at der i den forste indeholder en større Kvantitet af disponibele Næringsmidler, og at deres Nyttevirkning formedelst den fuldstændigere Fordeling ytrer sig hurtigere og forsaavidt ledsgages af ringere Tab.

Benyttelsen af kulsur Kalk eller Mergel til Kompostberedning kan ikke ubetinget anbefales. Man har vel sagt at forklare den derved opnæade gunstige Virkning saaledes at Ammoniaken skulde omdannes til Saltpetersyre og paa den Maade fastholdes; men det er endnu aldeles ikke bestemt udfundet, hvorvidt Saltpetersyredannelsen under saadanne Omstændigheder skridter frem. Den større Virkning, som man har tagget ved Anvendelsen af Kalk til Kompostberedningen, beror simpelthen derpaa, at Kalken i hoi Grab beforderer Gjæringen (Stofstilning); denne kan let drives saa vildt, at den er ledsgaget af Tab, og dog i den første Tid have en større Frugtbarhed til Folge.

Når de tre Gjæerdele af en Portion Gjodning ere fuldkommen ved Gjæringen omdannede til assi-

misleerbare Næringsstoffer, medens een Fjerde del går tabt, saa ville de tiloversblevne tre Fjerde dele naturligvis dog i den første Tid give en større Virkning end et lige saa stort Kvantum Gjodning, hvorfaf Intet er gaaet tabt, men hvorfaf kun een Fjerde del eller tre Otende ere omdannede (udgjæredes). Men senerehen vil den Sidste give en større Eftervirkning.

Den fuldkomneste Blanding af Gjodningen med Agerjorden opnaaes naar hin oploses og udvores i Vand og i denne Tilstand hældes ensformigt ud over Jordene. Denne Methode anvendes nu kun i meget ringe Udstrekning; dog kan den vist for mange Lokaliteter bruges med Fjordel, og isærdeleshed der, hvor den flydende Gjodning kan tilføres Marken igennem Rørledninger. Forst ved sammenlignende Vegetationsforsøg over Virkningen af den i fast og den i flydende Tilstand (udvort i Vand) anvendte Gjodning vilde Anvendeligheden af den her omhandlede Methode kunne afgjores.

Om Staldgjodningen ved at ligge i længere Tid paa Overslagten af en Ager lidet Tab eller ikke, er et Spørgsmaal, med hvis Besvarelse de opmærksomme Landmænd allerede meget længe have bestjæret sig. Deres Jagtagelser give næsten overensstemmende det Resultat, at der i et Tab lidet. Fra nogle Kemikers Side er dette dog i den nyere Tid blevet modsagt, fordi den for Luften udsatte Gjodning efter deres Mening nødvendigvis maa miste en Del af sin Ammoniaak.

Den friske Gjodning indeholder kun meget ringe Kvantisiter af færdigdannet Ammoniaak. Bringes Gjodningen strax paa Ageren og udbredes jævnt, saa torrer den hurtigt, kan derfor ikke komme i Gjæring og altsaa ingen Ammoniaak danne. Den i Stalden eller i Mogbunken paa fornægt Maade opbevarede Gjodning indeholder vel i sin nogenlunde gjærede og omdannede Tilstand Ammoniaak i større Mengde, end den friske, dog Ammoniaken er her, som vi tidligere har set, ikke fri og flygtig, men bunden. Bliver denne Gjodning udbredt paa Marken og udsat for Luften, saa kan den heller ingen Ammoniaak miste, saaledes den holder sig i samme Tilstand. Og det kommer derfor an paa, om den under saadanne Omstændigheder strider frem i sin Gjæring eller ikke. Gjæringen maa være meget hindret derved, at dens to Hovedbedingelser, Varme og Fugtighed, her ikke i tilstrækkelig Grad findes forenede. Dagens Hede har en Udtorrings tilfølge, og Natteduggen samt Regnen senke Temperaturen saavel direkte som indirekte ved deres senere Vortdunstning. Regnen skyller desuden de oploselige og løsflydende Dele ned i Jorden. Bedingelserne for Forraadningen findes i Virkeligheden, kun for de nederste paa Jorden hvilende Dele af Gjodningen. Disse holde sig fugtige formedesst. Bedækningen og Beskyttelsen imod Sol og Wind; men de samme Forhold, som her forhindre Vandets Vortdunstning, kan ikke gjøre og saa Vortflugten for Ammoniaken, som desforuden med større eller mindre Kraft tilbageholdes af

Jordbundens og Gjodningens jordagtige og humusagtige Bestanddele.

Et betydeligt Tab af Ammoniaak kan derfor kun finde Sted under meget ugunstige Forhold, nemlig under saadanne, som afverlende stærkt befjordre Gjæringen og begünstige Vortdunstningen. Hvorledes vedvarende varmt og tørt Vejr skulle virke skadeligt (en meget almindelig Tro), indsees ikke. Den færdigdannede frie og kulfure Ammoniaak er meget flygtig og vilde allerede inden 24 Timer efter Gjodningens Udbredelse være gaaet over i Luften; den vilde altsaa gaa tabt, selv der, hvor Gjodningen snart pløies ned. (At pløie Gjodningen ned lige strax efter dens Paakhjorfel og Udbredelse, er en Fjording, som lettere kan stilles end udvores.) Men som sagt, Kvantitetten af flygtig Ammoniaak er kun ringe, saavel i den friske, som i den under hensigtsmessige Forhold gjærede Gjodning. Ved Gjodningens Udbredelse paa Marken vil man selv i et for Vortdunstningen fordeles gunstigt Vejr aldrig mærke nogen Ammoniaaklukt.

Om Faren for Tab, hvor der overhovedet kan frygtes for et saadtant, er større ved en meget gjæret end ved en frisk Gjodning, er et Spørgsmål, som man i første Dieblit er tilboelig til ubetinget at besvare med ja, men som ved nærmere Provølse enten maa lades uafgjort eller endog besvares med nei. Naar den friske Gjodning gaar i Gjæring i fri Luft, saa træffer Gjæringen, fun de kvalstofholdige Forbindelser, og fremfor alle Urinens Urinstof; en samtidig Hemuldnings, en Humusdannelse, saaledes som den foregaar i Moggruben, finder ikke Sted, og den dannede Ammoniaak bliver derfor ikke bunden. Naar Urin har staet en fort Tid i Luften, udfender den allerede en stinkende Ammoniaaklukt; i Moggruben, hvor den er ensformigt blandet med de faste Ekrementer og Stroelsen, vil selv efter længere Tids Forløb ingen saadan Lukt mærkes. Den allerede i Moggruben hemuldnede Gjodning forholder sig i den frie Luft ganzke anderledes; Urinstoffet og de øvrige let omdannelige kvalstofholdige Forbindelser ere allerede dekomponerede, og deres Stoffstilningsprodukter ensformigt blandede med den store Mengde af de tillige dannede humusagtige Substancer. At der forvirrig fra en meget stærkt gjæret Gjodning, naar denne fun er blandet med en ringe Mengde Stroelse, ved Udbredelsen maa tabes endel (under disse Omstændigheder virkelig illstedevarende) kulfur Ammoniaak, behover vel neppe endnu at omtales.

Hvor mærkeligt Vegetationen paavirkes ved Tilforelsen af endog kun en ringe Mengde Ammoniaak, er almindeligt bekendt. Naar Planternes Vækst paa den Glade, over hvilken Gjodningen i længere Tid har ligget udbredt, ikke er forskellig fra Vegetationen paa den tilgrændsende Jord, paa hvilken Gjodningen snart efter Udbredelsen blev pløjet ned, saa skulle man derfor tro, at netop ved denne Jagtagelse var det bedste Bevis leveret for, at der ingen Ammoniaak vortflyede fra den for Luften udsatte Gjodning. Hyp-

pigt har man endog faaet en bedre Høst ved at lade Gjødningen ligge ovenpaa, end ved strax at bringe den ned. Men ved disse Jagttagelser kan man lide en Skuffelse, paa hvilken vi her strax ville faeste Opmærksomheden. I den Tid, Gjødningen ligger udbredt paa Jordens Overflade, indvirker den ved Bedækning og Skygning paa Beskaffenheten af den derunder liggende Agerjord: den beforderer dennes Stoffstilling, hvilken allerede tydeligt viser sig ved at Jorden bliver løbere. Ved Stoffstillingen dannes der, som bekjendt, af Jordbundens uorganiske og organiske Bestanddele oploselige Næringsmidler, og blandt disse ogsaa visse Kvantiteter af Ammoniat. Derfor, om der endogsaa bortflyr endel Ammoniat fra den paa Agerens Overflade liggende Gjødning, saa kan dette Tab rigeligt erstattes af Jordens Gjødningskapital ved den befodrede Stoffstilling. Regnes der til endnu Jordens mekaniske Løsning, saa maa man tilstaa, at det vilde være overilet, om man uden videre af de gunstige Resultater, som ere opnaaede ved at lade Gjødningen ligge ovenpaa, vilde slutte, at denne bedre konserveredes, eller om man deraf vilde bevise, at der ingen Ammoniat bortflyede. For at komme til mere Klarhed i disse Forhold vil det være nødvendigt, ikke blot at lægge Mærke til Værtien af den Frugt, som følger umiddelbart paa Gjødningen, men ogsaa noie at agte paa Udbyttet af alle de følgende Afgrøder under hele Rotationen (Omlobet, Frugtrekket).

I nogle Egne er det Brug at gjode Kloverstubbene efter Høstningen af den første Slet; herved har man naturligvis fornemlig isinde at opnaa en yppig Efterhøst. Under Kloverens Skygge kan Gjødningen umuligt undgaa den fremfridende Gjæring, og det er da et Spørgsmål, om Bladdækket tilstrekkeligt hindrer den friblivende Ammoniaks Opslugt, eller om den i Luften overgaaede Del strax optages og assimileres af Kloverplanterne. Ved Kloverens Yppighed befodres i hoi Grad dens gunstige Virkning paa Jordbundens Beskaffenhed og paa Efterfrugten, hvilken Virkning under de foreliggende Forhold endnu fordeles forøges ved Gjødningedækket. At saaledes den paa Kloveren følgende Frugt maa trives langt yppigere, end naar Gjødningen først paakjøres og nedplojes efter Høstningen af den anden Kloverslet, er selvindlysende.

Naar Gjødningen skal blive liggende paa Jordens Overflade i længere Tid, saa er dens størtimulige ensformige Udbredelse især nødvendig, da ellers de enkelte Dele i den varme Aars-tid torre sammen til faste Klumper, som ere vanskelige at adfille.

I større og mindre Hobe bor Gjødningen under alle Omstændigheder ikke blive liggende paa Marken, fordi disse stærkt begunstige Stoffstillingen, og den friblevne Ammoniaks Bortslugt ikke længe kan forhindres. Dæffes Hobene med Jord, saa skridter alligevel Gjæringen raff frem under dette Dæffe, naar det ikke er meget tæt og uigjennemtrængeligt; men de flygtige Omdannelsesprodukter kunne da tilsteds tilbageholdes af

Jorddækket. Bedre er det i alt Fald at lægge Gjødningen i tyndere Lag afværende med Jord. (Fortsettes.)

Inlandet.

Christianias Kommune har nylig assluttet et Laan med norddeutsche Bank i Hamburg paa 150,000 Spd. med 5 pCt. Rente, 3 pCt. Provision og paa 40 Mars Udbetaling. Laanet skal især anvendes til Anbringelsen af et nyt Vandværk.

— Fabrikier Halvor Schou og Expeditions-Sekretær i Finants- og Told-Departementet Helliesen ere afreiste til Udlændet for at asslutte Statslaanet.

— Akershus Amtsformandskab tilendebragte sine Forhandlinger den 18de d. M. De fattede Beslutninger var: 1) Til en Bælebro over Wormsund bevilges 5100 Spd., imod at Næs Kommune bidrager 1687½ Spd. 2) Der antages en Amts-Geniør med en Lon af 600 Spd. af Amtskommunen og mod at han erholder 300 Spd. af det almindelige Veifond. Han skal tillige være Vej-Inspектор i Aker, Asker og Romerike. Til denne Post antages Civil-Ingenør H. A. Wetlesen. 3) Lige som i forrige År skal der udlegnes 9 Spd. paa Skylddaleren. Et Forslag af Salomonen om at der til Forbedring af duelige og veltjente Skolelærere bevilges 600 Spd. blev vel antaget med 10½ mod 8½ St.; men maa igjen optages af næste Amtsformandskabsmøde, da Forslaget ikke fuldfører Pluralitet. I Anledning af, at Sagfører Salomonen havde talt mod Amtets Landhusholdnings-Selskab, blev det med 14 mod 7 St. efter et Forslag fra Stabel erkjendt, at Selskabet virkede for Amtets vigtigste økonometiske Interesser.

— Efter Forslag fra Kand. Ellert Sundt blev ifjor stiftet en Forening af Fabrikarbejdere, for at støtte sig Kunckskab i Tysk. Fire af disse blevne for nogle Dage siden examinerede paa den Biermanske Skole i Overvar af Bergmester Saxe, Fabrikier Oluf Noll og en stor Del Fabrikier, Arbejdere m. fl. En af Examinererne fulgte godt; to Meget godt og en Godt. Derefter nedsattes en Komite for at tilveiebringe det nødvendige Aantal Læringe for et nyt Kursus, samt Lokale og Pengemidler.

— En hel Del falske Ditteskillinger fra 1797 ere indleverede paa Politikammeret og skulle være fundne en Alen under Kjældergulvet paa en Brandtont i Dronningens Gade. Finderen skal have udgivet nogle af disse Penge.

Hedemarkens Amtsformandskab har blandt Andet besluttet 1) Forhøielse af Betalingen for Lokale til Maanedstillingene (indtil 3 Spd. 24 fl. daglig); 2) Til Tildelorelse af Veien mellem Elverum og Trysil er bevilget 3000 Spd.; 3) Til Istandbringelse af en henstigtsmæssig Kjørevei fra Stor-sjøens nordligste Dampskibsaansbæst til Hovedveien gennem Ørkedalen bevilges 250 Spd.; 3) Til Veibesænet bevilges 10,941 Spd. 69 fl.; 5) Til adfælge Undersøgelser etc. angaaende Omorganisationen af Fængselsvæsenet valgtes en Komite af 4 Med-

lemmer: Foged Østebæk, Sørenskriver Hansten, Ole Bjørneby (hver med 19 St.), Chr. Auneberg (med 17 St.).

Jarlsbergs og Laurviks Amtsformandskab (fra 15de til 18de Juni) besluttede blandt Andet: 1) Til Lønsforbedring i Året 1858 for Lærerne ved de faste Skoler, samt ved Omgangsskolerne i Jarlsberg og Laurviks Amts Landdistrikt, uden at noget Hensyn tages til de deri varende Ladestede, bevilges 400 Spd., som fordeles imellem de forskjellige Præstegjeldskommuner efter Antallet af Skolelærerne i ethvert Distrikt; 2) Besluttedes, at der i Jarlsberg og Laurviks Amts Fængselsdistrikt skal være 3 Distriktsfængsler (1 i Sem, 1 i Sande og 1 i eller ved Laurvik), hvorfos Amtet anmeldes om til næste Amtsformandskab at indgive Forslag om Fængselsvaenets fuldstændige Ordning, overensstemmende med Lov af 3de Oktober 1857.

Sarpsborg. Arrestanterne Anton Nielsen og Olaus Andersen ere den 2den d. M. blevne satte under Tiltale for at have gjort sig skyldige i Mordbrand og Hans Grøtzen for at have deltaget i Samraad om Iværksættelse af bemeldte Forbrydelse.

— Natten til den 19de opdagedes efter en Ilds-paaafættelse i Sarpsborg. En i et ubenyttet Bageri i en Baggard henlagt Sæl med Hovelslis var ved Opdagelsen halvt opbrændt og luede. En svensk Mursvend er arresteret som mistænkt.

— I Knatterodskoven i Vartøy udbrød d. 13de d. M. Ildlos, som udbredte sig hurtigt i den temmelig stærke Wind; men ved de tilslende Nabovers Hjælp blevilden snart slukket. Ilden opkom derved, at man i den tilgrondsende Knatterodmose vilde forsøge om den flaahtakede Mose vilde brænde, hvorfor nogle Teiger deraf antændtes. Under Antændelsen var Detret stille, og man ansaa den paasatte Ild allerede slukket, da en pludselig opkommen Søndenvind forplantede Ilden til den nærliggende Knatterodaas.

Skien. Den 9de d. M. forsvandt ved Middagstid et lidet 4 Års gammelt Drengebarn udenfor Foreldrenes Hus i Hollestad i Skien, uden at det siden er kommen igjen. Derimod har man erfaret, at en Kone samme Dag og kort efterat Barnet forsvandt, skal have haaret et 3—4 Års gammelt Drengebarn, der streg forsækeligt, igjennem Byen. Det var, ligesom det forsvundne, klædt i mørk Bluse med røde Stromper og Stovler paa Benene. Da man spurgte, hvorfor Barnet streg saa sterkli, svarede Konen, at Barnet vilde til Faderen. Man antager derfor, at en Taterkvinde har stjalet Barnet.

Stavanger Amtsformandskab bevilgede Intet til Forbedring af velhente Almueskolelæreres Lov.

Christiansund. Et ved Sandvar paa Smølen i Januar d. M. inddrevet Kartoi, som i d. M. er blevne solgt, skal være tydelige Spor af at være blevne plyndret.

— Hertugen af Nassau, Prinsesse Sofies Broder og Grevinde Thella af Solms-Laubach, som er besvogret med Prinsessen, samt Grevindens Farbroder, Greve af Solms-Laubach, ere komne i Besøg til Stockholm. Hertugen af Nassau skulde reise med Kronprinds-Regenen til Axelvalla.

— Den 17de og 18de ankom Flaaden til Elfsborg og Göteborg med Arme- & Afdelingerne. Alt var vel inden Borde. Dampskibe bragte Tropperne fra de ved Elfsborg liggende Orlogsfartoier til Göteborg. Derfra befodredes de paa Fernbane til Wårgårda. Artilleriet og Kavalleriet vare f. D. Kl. 9^{3/4} Morgen indrykkede i Venersborg, hvil Indvænere gave en Frokost for samlige Offsicerer, Underofficerer og Mandssababer.

Danmark. Ifolge Efterretninger fra Wien har den østrigske Legion i København indberettet til sit Hof, at den danske Regierung ikke vil gjøre flere Eftergivelser (Concessions) til det tydske Forbund.

— I denne Tid foregaa Valgene i Danmark til Folketinget. De Liberale have ved disse lidt Medderlag i København.

— Den danske Armes Overgeneral i Feltoget 1849, Seirherren ved Fredericia, Generalmajor Bülow, dode den 16de d. M. paa Slotet Sandberg i Sundeved.

Tydsland. En Ildebrand i Danzig fra 19—20de d. M. har ødelagt 55 Bygninger. Man anlaaer Skaden til en Million.

England. I Overhuset spurgte (Den 15de d. M.) Lord Brougham om Regeringen, ligeover for Tingenes Stilling i Europa og Englands Forhold til samme, træffe Foranstaltninger til at sikre Flaadens Bemanding. Lord Malnessbury besaede dette med den Bemærkning, at Sagen for nærværende Tid forhandles i Detail i en Special-Komite.

— I Overhuses Modt d. 17de meddelte Lord Malnessbury, at de britiske Admiraler, som forte Overbefalingen i den østindiske Flaadestation, havde faaet Ordre til, hverken at anholde eller vistere amerikaniske Skibe. Man venter, at de forenede nordamerikanske Stater ville medvirke til Dannelsen af et Sopoliti, som kunde forhindre Slaveffaben fra at hælle de amerikanske Staters Flag. Spanien er paa det Bestemteste bleven formonet til at holde Traktaterne, saaledes, at hvis den vedblev at bryde Traktaterne, angaaende Slavehandelens Ophævelse, vilde England unddragte det sin videre Understøttelse mod Nord-Amerikas Hensigter med Cuba. I Underhuset indbragte Regeringen f. D. en paa de 5 allerde diskuterede Resolutioner grundlagte østindiske Bill, hvilken blev læst første Gang.

— I Underhuset den 18de erklarede Understøttelsessekretæren, Fitzgerald, at Regeringen er tilfreds med Lord Elgins Reise til det nordlige China for at aabne en direkte Forbindelse med Hoffet i Peking.

— William Russell, Times dygtige Korrespondent, er i Østindien blevne truffet af et Solsik og ligger farlig syg.

— Dronning Victoria har mylig besøgt Birmingham og blev intetsteds mere hjertelig og begejstre modtagen end der. Ingen af Englands Hertmere skal forhen have været i denne Stad.

— Kongen af Belgien, Hertugen og Hertuginden

Nd Landet.

Sverige. Envoye ved det keiserlige Hof, Friherre G. N. Adelswärd er udnevnt til Gesandt i Paris.

af Brabant, samt Hertugen af Flandern ankom til London om Aftenen den 17de d. M.

— Som Svar paa Monitorens Mægtelse af overordentlige franske Angreb, indeholdt Etmes nylig en Artikel, hvori Bladet vedbliver at forsikre om Mægtigheden af dets Maastande og slger til sidst: Vi paastaa ikke, at noget Angreb tilsliget mod os; vores Efterretninger gaa ikke saa langt; men vi ere overbeviste om, at hvis et saadant Projekt eksisterede, vilde Monitoren paa det Bestemte og Formeligste nægte det liges til den Dag, da det udførtes.

Frankrig. Indenrigsministeren, General Espinasse, hvis Strenghed og Hensynsloshed har forbittret den offentlige Menning saameget imod ham, har nu endelig faaet Afszed som Minister og er blevet Senator. Præsidenten for den keiserlige Domstol, Delangle, er blevet hans Eftermand. Dette har gjort et gunstigt Indtryk i Paris.

— Valgene paa Generals- og Arrondissementsråader ere dog næsten overalt udsaldne gunstigt for Regjeringen. Men Deltagelsen i Valgene var i det Hele taget meget ringe.

— Indenp. belge fortalte for nogen Tid siden, at det franske Kabinet skulde have formanden den danske Regjering til Eftergivnenhed mod de tydse Fordringer, da en Stigen af Forvilklingerne i det tydse-danske Spørgsmål let kunde antage en almindelig europæisk Karakter. Dette Rygte bliver, ifølge en Korrespondent fra Berlin til Borsenhalde, erklaaret for ubegrundet.

— Praefekterne i Bretagnes Departement ere blevne beordrede til Paris for at modtage de fornødne Instructioner i anledning af at Keiser Napoleon i den første Halvdel af August tænker at besøge Bretagne.

— Den 14de d. M. fandt det 5te Mode og den 18de det 6te Sted i Konferencen om Donau-Tyskendommernes Organisation.

— Konstitutionel tilbageviser med megen Kraft som falske de Beskyldninger, som i det engelske Overhusets Forhandlinger ere forekomne, med Hensyn til Negerhandelen og slger, at Lorderne langt for skulde vise en filantropisk Indignation for Grusomhederne i Indien. De franske Koloniers Stilling er fortræffelig og især langt at foretrække for Irlandenes, som, drevne af Sult, udvandre til Amerika.

— Frankrig og England skulle have til Hensigt at gjøre en Expedition mod de vilde Beboere paa Madagascars Vestkyst, af hvilke engelske og franske Søfolk ere blevne myrdede.

— De protestantiske og reformerte Kirkers Geistlige i Paris protestere mod de Torsfolgser, som Katholikene maa lide i Sverige. I Navn af alle Protestantter i Frankrig og hele Verden, vise de alle Boldsomheder tilbage, hvilke indeholder et aabenbart Angreb paa den Enkeltes Samvittigheds-Rettigheder.

Imellem Rusland og Preussen er truffen den Overenskomst, at Jernbane-Forbindelsen imellem Konigsberg og St. Petersborg skal staa underlagt til 1860.

Tyrliet. I Konstantinopel har en Ildebrand ødelagt 150 Huse.

Afsten. Ifølge Efterretninger fra Bombay af 19de Mai er Krigens i Kongeriget Aoudh og i Roshilland udarbet til en Guerillakamp.

— De af Ørsorerne sidte Nederlag imellem Thansii og Calpi har bragt Mellem-Indien til Fortvivelse.

— De af General Hugh Rose befalede Tropper decimeres*) af Heden. Mange Soldater ere blevne rammede af Solstis.

Amerika. Et nyt Gulddistrikts er opdaget i det britiske Nordamerika, ligesoverfor Vancouverssøen, og Guldet skal der findes i betydelig Mengde. Klimatet skal være gunstigt og saavel paa Fastlandet som paa Vancouverssøen findes store Strækninger af fortuinlig Jord.

— I New-Orleans har der dannet sig en Sikkerheds-Komite til Beskyttelse mod de vedvarende Mordgjerninger. Den har bemægtiget sig Arsenalet og Mayoren har paa sin Side opbudi Militsen.

*) Hver tiende Mand mistes.

Dampmaskiner,
Træskemaskiner,
Hækkelsemaskiner
og mange andre forskellige Maskiner og mange andre Redskaber til salgs i Jakobs ons Maskinværft i Øvre Torvegade.

Christiania Kornpriser.

In den landst
Hvede, 3½ à 5½ Spd. intet solgt.
Rug, 15 ¼ à 16 ¾.
Byg, 14 ¾ à 15 ¾ 12 ½.

Udenlandst

Rug østersoisk 16 ¾ à 16 ¾ 6 ½.
Rug dansk 15 ¾.
Byg 2radigt 15 ¾ à 15 ¾ 12 ½.
Eter 4 à 5½ Spd.
Hvede 4½ à 5 Spd. 1 ¾ 12 ½.

Christiania Fiskepriser.

Sild, Klobmd. 5 à 5½ Spd. pr. Eb.
Sild, stor Mid. 4½ Spd. pr. Eb.
Sild, smaa do. 4 à 4 ¾ Spd. 12 ½ pr. Eb.
Sild, stor Christ. 17 ¾ pr. Eb.
Sild, smaa do. 3 Spd.
Storskål 6 ¾ 12pr. Bog.
Middelskal 1 Spd. pr. Bog.
Smaeskål 4 ¾ 12 ½ pr. Bog.
Rødkjær 7 ¾.

Udgiverens Address:

J. Schröder, Voll i Bærum.

Følgeblad til Skilling-Magazinet.

Christiania.

Trykt og forlagt af W. C. Gahrtius.